

što je ostalo da živi kroz mnogo vekova. Mnoga božanstva, ili avatari, kao i razni oblici najvećih boga, izgleda da su započeli svoje bitisanje kao dvarapale. U šivizmu to su bezbrojni oblici boga Šive, a u višnuzmu niz avatara (inkarnacija boga Višnua). Ovaj oblik transformacije omiljenih narodnih božanstava odgovarala su maštima naroda, a istovremeno se uklapala u filozofiju, te su, tokom vremena obožavani na isti način kao i veliki bogovi.

Dvarapale se javljaju i kao ženska Božanstva, isto kao i jakšine. Bogovi plemena indijskih džungli, prašuma i divljina, još uvek su razni oblici jakša. Ostatak tih božanstava naišli smo u brdima Džaintja, Garo i Khasi u Asamu i Meghalajji. (plemenetske vlasti) je Ka-blei-synshor. Prilikom glavnih festivala u njenu slavu žrtvuju se koze. Cеремонијом rukovodi vrat U-soh-blei, što znači: »onaj koji komunicira sa bogom«. Religija Khasi plemena bila je monoteistička. Obožavali su samo jednog boga U-blei-Nongthava (bog tvorac). Kasnije su postali animisti, obožavali su duhove predaka i prirode: bog-duh svetlosti i vrućine bio je Salgara, vatre Balva-Balgira, boginja kiše Dimdžare-Nonečire i tri sestre boginje prosperitetra, bogatstva i sreće: Durama Imbame, Koasi Minduri i Arateča Rongbare. Zanimljivu figuru dvarapale videli smo na desnom portalu dovratnika hrama boga Šive – lingi u Bodžupuru, blizu Bhopala. To je figura jakše, debela stomaka, na kome je isklesano lice sa otvorenim ustima. Meštanii figuru nazivaju Udaramukha i Varakodara-gana. Ideološko objašnjenje koje smo dobili od bhopaljskog arheologa glasilo je: »Glad je važan sastavni deo života, a ovde je prikazana na stomaku, personificirana ovim licem, kao posebna individualnost«. Objašnjenje je zanimljivo, ali mora da je kasnija interpretacija (prema našem mišljenju) sasvim suprotna od ideje sitosti i hrane. Ceo aranžman figure govori da se radi o nekom narodnom božanstvu, verovatno jakši koji je, kao narodno, antropomorfno božanstvo, bio darodavalac hrane. Objašnjenje koje nam je dao jedan meštanin je veoma karakteristično za narodno shvatjanje hramovnih božanstava: »on je bog prozdrljivosti i glavni je zaštitnik naših, seoskih zajmodavaca. Nikad mu nije došta i sve što božanski lingam i joni svojim blagoslovom proizvedu, on proždire«. U slučaju ovog neobičnog dvarapale Varakodare-gane, ili Udaramukhe – jakše je jasno da je uključen u panteon hinduizma, najverovatnije, kao »vojnike« (gana) boga Šive. Čim neko narodno, nehinduističko božanstvo dobije parafenalije ortodoksnog božanstva, ono automatski postaje kanonsko božanstvo, član oficijelnog panteona. Ovakav sadržaj koji ukrašava portale, sporednje zidove, pilastre i holove hramova, je i oblikovno i sadržajno najzanimljiviji i najatraktivniji deo hramovne umetnosti. Njihovo prisustvo u hramovima, i poređ ideološke zapostavljenosti za račun ortodoksnih bogova, znači protutežu kanonskim božanstvima, ne samo u slučaju kada se radi o rudimentarnim, sirovim ikonama i idolima po malim svetlištima šuma i sela, nego isto toliko i onim figurama koje su na bilo koji način, pod bilo kojim ikonografskim oblicima, ušli u velika svetlišta. Kao primer može da posluži hram Somešvara, čuveno mesto hodočašća u Guđžaratu. Ta figura boga Višnua u sedećem stavu, sa standardnim atributima, izgleda ascira na narodno božanstvo. Zatim, figure boga Višnua i boginje Lakšmi u hramu u Hampiju, svojim oblikom upućuju na heterodoksnu uticaj. Možda najtipičniji jakša je Višnuova inkarnacija u obliku patuljka (Vamanavatara). Jednu retko tipičnu jakšinsku figuru boga Višnua, tzv. Trivikrama (tri koraka) videli smo u niši hrama Setganga (novijeg datuma) u Madhja Pradešu. Svoju supremaciju figura Višnua – jakše izražava se četiri glave boga Brahma koje, ovaj četvoruki Višnu drži u prednjoj desnoj ruci. Ispod njegove desne, uzdignute, masivne noge stoje par jakša – dvarapala. Ceo aranžman scene je slika koncepcata ortodoksnog simbolizma.

Indijska umetnost je bogata prikazima zoomorfnih božanstava, od kojih je najveći deo regrutovan iz arsenala narodne mitologije nevedskog porekla, delimično vezanih sa kultom plodnosti, animizmom, ili fetišizmom. Izvestan deo tih božanstava su bogovičvari, ili zaštitnici. Prema značaju, na čelu zoomorfnih božanstava stoji Ganesha, personifikacija mudrosti naroda. Ganesha, bivši jakša, je najomiljenije narodno božanstvo, a retko je selo u kome se ne nalazi bar mali oltar sa idolom slonovske glave, obojen jarko crvenom bojom, koja najdirektnije simbolizira fenomen kulta plodnosti.

Iz svega jasno proizilazi da su duhovi igrali prilično značajnu ulogu, ne samo u verovanju naroda, već i u velikim religijama.

- 1) Najiscrpni studije o jakšama dao je A. K. Coomaraswamy u delu: »Yaksas«, vol. I II, izdanje Munshiram Manoharlal, Delhi 1971
- 2) H. Zimmer, »Myths and Symbols in Indian Art and Civilisation«, New York 1946.
- 3) Coomaraswamy, »Yakshas«, Smithsonian Miscellaneous Collection, vol. 80, Washington 1928 – 1931.
- 4) A. K. Coomaraswamy, »Yaksas«, vol. I
- 5) The Mithuna in Early Buddhist Art, sveska 13, 1976
- 6) Prema R. Katičiću: »Stara indijska književnost, rukopis je Kathasaritsagara, a delo je Samadeve iz XI veka n. e. str. 306
- 7) Dr. N. N. Bhattacharya, »Indian Mother Goddess« II izdanje New Delhi 1977. str. 154 – 155
- 8) Benerjee, J. N., »Development of Hindu Iconography«, Calcutta 1956.
- 9) Hargreaves, H., »Handbook of Sculpture in Peshawar Museum«, Calcutta 1930

# mekomudi dulič i njegovih sedmoro djece

(otrcani konkursni rad zakasnio na konkurs za novele m. m.)

## atila balaž

Kao i svaki čovjek, i Ferenc Dulič se budi ujutru: meškoljeći se, polako se povrati u vrijeme i prostor jave, napipava suprugino narušeno mjesto pored sebe, zatim, nastavljući tapkanje, pruža ruku pod krevet, izvlači šolju za ispljavke i prevrnuvši se na bok, hrakne u nju talog jučerašnjeg duvana, na što žena, uz popratni nervozni zvezket, odgovara: *budi se Mekomudi Dulič!* Koliko je već puta čula to grcanje kako se uvijek bučno isciđedava i prepadno praskajući kotrlja niz ledene kamene pločice kuhinje, kako će ubrizgava u njeno još pospano meso, izazivajući u njemu mučni osjećaj nepodnošljivosti. Tako je neizdrživo to graktanje, krkljanje i dlakavo-glasno gušenje što Mekomudi plemenski poglavica proizvodi tamo unutra, kao njeno noćno šuljanje u krevet, kao odbojni dodir ledenih kocaka kuhinje, kao njeno, u sasvim drugom smislu, provokativno disanje. Tada bi ga najradije tako šutnula, da se i sama prestravi od te pomisi; iščupanim kockama bi ga mlatila po potiljku i slabinama, pod iščupane kocke bi sakrila beživotno, ukručeno tijelo. Prisilbi bi ga da proguta kocke sa čašom vode. Ranijih godina se već zaklela da mu neće donositi kafu u krevet. Zaklela se – te je i ne nosi ovom čovjeku koji upravo u grču povrati, blijuje svoj žuti, jutarnji šlajm u šolju, podrhtavajući grli svoju akustičnu pljuvačnicu, mikrofon, megafon. Kao radio pojačan do krajnjih granica izdržljivosti; kao avan ili kao činele. Da, baš kao činele, jer one su takode od bakra, slično Duličevom posudi za hrakotine; pljuvačnici koju je Dulič sam načinio na strugu. Kad se u društvu dokaču tog, Mekomudi je ponosan: veliki je on stručnjak na karuselu, ali pokazao se i na univerzalcu, na kopirnom strugu, pa čak i na revolveru – lani je osvojio drugu »nagradu« na takmičenju metalostrugara. Diplomu je dao uramiti: visi nad njegovim krevetom u tankom, sjajnom okviru. Pretvara se kao da ne zna da je tam, međutim, stvari ne stoje tako: ponekad potajno stane pred pohvalnicom, razneži se, omekša, i očiju punih suza, polako, gotovo uplašeno, ljubomorno prevuče prstom po glatkom staklu. Izvuče kožne papuče ispod kreveta, promišljeno uvuće noge u njih i odgega do kuhinje gdje veselo potašpa ženu po tvrdim ledima. U kupatilu se istušira, okončavši ceremoniju kupanja hladnim tušem: uživa u pljuštanju vode, u dodiru frotirnog peškira.

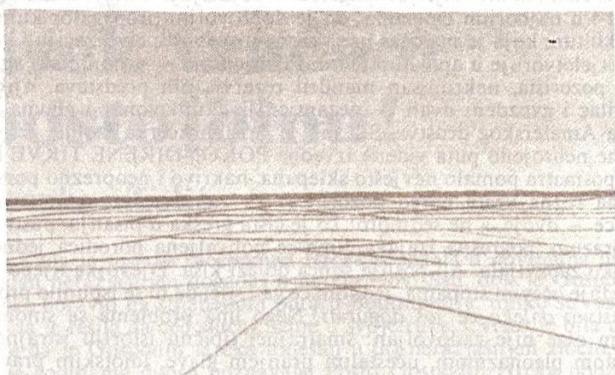
Iz jutra u jutro ovdje se nanovo naslađuje zasljepljujućom bjezinom, savršenom oblinom predmeta, kade i umivaonika po čemu je i stvorio svoje remek-djelo u jednom razigrano-zanosnom trenutku svog duha, u pauzi između dva veća posla. Kao da je juče bilo, sjeća se začuđenih lica svojih drugova;

– Mekomudi je opet nešto smislio!

Dulič ugleda zglobni autobus: oko dvjesta metara ga razdvaja od njega, plavi prevoznik GSP-a čeka pred crvenim svjetlom da uskoro skrene na glavni put, da stane i otvori svoja vrata još uvijek pospanim ljudima koji čekaju na stanicu. Na to Dulič natuče beretku na glavu i pripivši džepove kaputa uz tijelo, opruži korak nesrazmerno kratkim nogama – nehotice izmamiši osmijeh natiurenim prolaznicima. Nenamjerno unosi malo vredrine u njihovu jutarnju mehaničku žurbu, učinivši da zaborave na toplu postelju ostavljenu kod kuće, na već ishladnjele rajeve naboranih jorgana koji se, u odsustvu njihovih tijela, neće izravnati, na mekoću jastuka, na baršunasti pepeo posudu pod krevetom: jer postoje primitivna korita za stoku sklepana od drveta, glatki, hladni porculani sa secesivnim šarama, sa vijugavim girlandama, sa odvodnim cijevima koje služe u zdravstvene svrhe, sa poklopцима koji se dobro zatvaraju, sa sistemima za ispiranje, ali njegov je unikat – jedinstven izuzetak u svojoj vrsti, gotovo puritanski uprošćena, preobražena forma; napredak, kao vazdušasti, gotovo aerodinamični Brancius, ne Brancius, već Brankuševi kipovi oslobođeni svake suvišne nacrane šare. Panterskim skokom se bacu na stepenice uhvativši se za vertikalnu hvataljku, tražeći širokim ramenima neki oslonac. Autobus je već u pokretu kada se uspijeva ugurati tako da se tresnuvši zalupe vrata pritisnuta na njegov bok. Držeći se još uvijek jednom rukom, popravlja kapu i vadi pomalo izgužvanu pretplatnu kartu: *uh, bilo je gusto!* Proguravši se malo i promijenivši težiste, stavlja duguljasti karton u otvor automata, ali mašina neće da ga primi. *Davo neka nosi ovu krntiju!*

— Okrenite, komšija! — upozori ga konduktér, na šta se on postidi: uvijek zaboravi kako treba da ugura to sranje. *Pola šest* — konstataje zadovoljno.

Glomazno vozilo, u kojem spresani jedan uz drugog, gotovo seksualno uzbudeni putuju građani, truckajući se prolazi pokraj nekadašnje željezničke pruge gdje sada nesmetano buja korov i ror jednog šporeta strši u nebo; sve do andelčića koji kleče na zabatu bolnice i stražare nad bolesnicima — oni koji su upućeni ovdje vise na ogradama čežnjivo gledajući napolje. Dulič se sjeti ona dva mjeseca koja je (davno još) proveo tamo unutra: zatekao se, jer ljekar opšte prakse, buljava Grbička, nije na vrijeme primijetila asimptomatično crvenilo na njegovim bubrezima — šarlah prouzrokovani streptokokama. U njegovom slučaju uobičajeni osip je izostao, barem je bio tako blijeđ i neprimjetan kao da je posljedica samo manjeg znojenja. Za njega je dobio nekakav puder, dok je njegove natečene krajnike matora žabooka doktorica vidjela kao običnu upalu grla. Sjeća se svega, kao da je juče bilo: besprijeckorno bijele, čiste postelje, bolničkog uzglavka tvrdog u odnosu na mehani kućni jastuk, sterilnog vazduha, dnevnih vizita, dosadnih mjerjenja temperature, maski, ograča, mlakog okusa komposta sa ljušpama, dijagnoze oboljenja srca. Sjeća se sopstvenog pokreta kada je, kao pljuvačnicu, tražio tutu — grotesknu patku u koju je usmjeravao svoju tamnu, mutnu mokraću da bi uzeli iz nje za epruvetu. Ukaza mu se pred očima figura mlade bolničarke sa pundom, koja ga jednog jutra prestrašeno upita: *ove bube nisi ti ispiško, zar ne?* I dandanas zadrhti kad mu se prikaže slika crnih buba pocrkalih u žutom moru: *kako je mogla i pomisliti na tako nešto?!* možda je zaključila da je nešto konačno otkazalo u meni i da se već raspadam? Cinjenica je da su mu srčani zalisci ostali trajno oštećeni. Išao je i na kontrole, dok mu nije dosadilo. Uprkos tome nikad nije bio slabiji od svojih drugova, za vrijeme rekreacije podnosio bi tempo kao i oni. Samo što bi se malo brže zajapurio i lice mu sporije gubilo rumeđilo. Čavo bi ga znao. Ali čekaj samo! Kao da je jutros — dok je trčao — osjetio neki pritisak u grudnom košu. Nije valjda?



Kod kasarne biva ponesen sa gomilom do harmonike ogromnog kofera, ali tamo uspijeva da se usidri uhvativši se za hvataljku zglobov oblika zatvorenog slova Y. Tada mu se — možda pod još svježim utiskom andelčića (los angeles) koje je nekad posmatrao kroz prozor i upamlio crte njihovih krila, na sopstveno iznenadnje — odjednom pojavi pomalo neobjašnjivo prividjenje: otkriva da kosa i šubare putnika vrve od crnih buba, prozirnih vilinih kojnica, krivonogih stržibuba, mrava koji se munjevitvo kreće, njuše u cikcaku, praskavih stjenica skrivenih u vlastito krvno, dok istovremeno osjeća nekakav zgusnuti zadah. Gotovo u panici se probija do prozora, i načinivši od usana surlu, promalja ih u ledenu vazdušnu struju, vidljivo odahnuvši:

— Nije ni čudo što u ovom zatvorenom šupku toliko bazdi — konstataje sa dosta ironije.

#### NISU PRASKAVE STJENICE — VEĆ BUVE!

Kod pijace se kontrolori uvlače u unutrašnjost vozila. Tek je početak mjeseca — i oni rade na normu. Da li je oktobar ili novembar? Kad je ispune, sve je u redu, što se tiče njih, mangupi se mogu vozikati i bez karte. Jednom klipanu još polazi za rukom da klisne, zatim se krug zatvara, blokiraju se vrata.

— Molim karte na pregled!

#### MNOGO PUTA OPJEVANE BANALNE SITUACIJE NAŠE SVA-KIDAŠNICE (AUTOBUS — EROTika)

Jedan od kontrolora je — nasuprot Duliču — visok, mršav i crnpurast, i Dulič se sjeća onih vremena kad je isti ovaj čovjek bio samo prodavač karata — agresivni konduktér na visokoj stolici

kome je, dok je pričepljivao vratima udove putnika, poskakivala dlakava adamova jabučica od radosti kao poludjela metlica slame. Bilo je to još prije automatizacija, prije nekoliko godina. Naravno, kontrolor ne poznaće Duliča; klimnuvši kratko u znak odobravanja, kao časnom građaninu, vraća mu preplatnu kartu, kad iznenada, ali ne i neuobičajeno, iz prednjeg dijela autobusa krenu usta-lasano komešanje koje zapljušnu i našeg prekontrolisanog, visokovalifikovanog metalostrugara: jedna srednjovječna žena sa potežim mindušama prekorava nekoga uvredljivim riječima; sva u bijesu, prijetići milicijom, optužuje nepoznatog da je bezobrazan. Dulič uzalud proteže vrat, ne vidi drznika te je sasvim upućen na samog sebe: možda je neki miran, seksualno neugrožen, pristojno obrijan, relativno dobro lovac porodični čovjek broj 433679/A upao u nevolju kad je prinudna blizina tijela izmamila neutoljiv spoj, nedvosmislenu ukručenost u njegovim pantalonama. Jednom se i sam tako proveo, dobro se sjeća te nezgodne situacije prouzrokovane njegovom naglom erekcijom; na sreću, žrtva nije ništa rekla, samo ga je prezirno odmjerila kada su izašli. Nije se mogao ni mrdnuti — prilijepli su ga uz stražnjicu saputnice kao cvijet na list herbarijuma. Mora da ga je smatrala za nesretnog idjota, za nekakvog »trlača iz busije« koji na ovaj način pokušava priuštiti sebi malo uživanja. Za običnog frustriranog radnika koji nije nizašta. *Dakle, u autobusu je svako dizanje, koje se ne obavlja radi izlaska ili ustupanja mesta — strogo zabranjeno!* Treba izbjegavati. Trebalо bi i to ispisati na jednu tablicu i istaći iznad sjedišta da, poput dželatova palošine, preteći visi, kao i ono upozorenje koje, uz malu spoljnu intervenciju, glasi ovako:

#### ZABRANJENO NASLANJATI SISE NA VRATA!

Otirač naše svakidašnjice.

Dulič odmahnu: jedne noći je opet sanjao onu rabotu, ali tamo se sasvim drukčije dogodilo nego u stvarnosti. Žena, uz koju su ga na javi prigñečili, kasnije je tek primijetio, zbujujuće je ličila na Milenu Dravić, dok je ova druga bila ona mala medicinska sestra iz bolnice, i uzvraćala je trljanje od čega je Dulič — nakon više godina — imao noćni izliv sjemena što ga je donekle nadražilo i izrujalo. Tako je žestoko udisao jutarnji vazduh kao onaj koga ovoga puta ništa ne može zaustaviti, nešto ga je izbacilo iz kolosjeka, sada će stvarno... Međutim, dok je stigao do stanice, ohladio se — eh, eh, eh!

Kod semafora u centru autobus čeka tri minuta što je dovoljno da se duhovi smire, da se bez ikakvih voki-toki-intervencija razide svako na svoju stranu kod piramide još neizgrađenog pozorišta po kraterasto izrovanom, izbušenom, prekopanom, neuravnatom terenu. Preskočivši jedan omanji jarak, Mekomudi se nade pred improviziranim brvnom — pontonskim mostom gradskog centra koji se oblači u novo ruho, i ne uzdajući se u njegovu nosivost, kao da nosi pedesetkilogramski nakit pritješnjene žene, običe ga i oprezno prođe uz podnožje izloga. S rukama u džepovima posmatra mašinu koja vadi ogromne zalogaje iz asfalta, sadnice koje stavljaju u rupe, pompežno bijele svjetiljke, zatim uzima novine. Izgleda da se na autobus uvijek mora trčati, jer jedva sustiže »crvenog« koji polazi sa riblje pijace; međutim, sad može sjesti, mirno zauzeti mjesto do prozora i prelistati štampu. Ne obraćajući pažnju na truskanje, na kvintesenciju putovanja, na kvarenje vida, čita;

#### HAPŠENJE U ŠPANIJI

KONCENTRISANJE VIJETNAMSKIH TRUPA NA GRANICI  
JORDANSKA PARLAMENTARNA DELEGACIJA U VOJVODINI

OTPUTOVAO KIPARSKI PREDSJEDNIK  
EL ASNAM VIŠE NE POSTOJI  
ŠESTI PLENUM CENTRALNOG KOMITETA PURP-a PRIVEDEN KRAJU

#### KORAMŠAR JE PAO?

Na uglu ne mora podići pognutu glavu uvučenu u topni okovratnik: i ovako vidi fabričke krovove od škriljca, portira pred gvozdenom kapijom, gigantsku salu za ručavanje — »trpezariju«; popločano dvorište gdje je gruplicama stojale njegove radne kolege žustro komentarišući događaje; razgovaraju o katastrofalnom zemljotresu, zatim o Maciejku Szczepanskiju (?), bogatašu koji je isključen iz Centralnog komiteta, predsjednikom Komisije za poljski radio i televiziju koji je imao vilu u Njajrobiju, a otpustio radnike koji su pušili u listu; odmjeravaju izglede Crvene Zvezde za opstanak u prvoj ligi. I obratno: mogućnosti Crvene Zvezde da osvoji prvo mjesto, a Vojvodine da opstane. Proglašavaju starog muslimanskog imama za zvijezdu godine.

— Malo sam istrijao one ploče. Sada blistaju kao Solomonova muda.

Oni su još džonjali, dok su vozači viljuškara već počeli sa radom — trubeći jure svojim linijama i usput, odmahujući glavom, dobace poneku zajedljivu primjedbu. Dulič skinu sa vješalice radničku bluzu boje autobusa (kojim je stigao do centra) i obuče je,

zatim zamišljeno stegnu »materijal za obradu« među konuse. U pauzi između dva veća posla, zahvaćen ovaj put drukčijom inercijom, zaboravljujući svoje eksperimente usmjerene na RAZL-GRANO ISKORIŠTAVANJE struga, igra šah. Partija se prekida kod 29. poteza – pri Duličevu potencijalnoj prednosti. Na skromnoj prigodnoj svečanosti podnosi svoj, sinoć mukotrpo sastavljen izvještaj o *14. susretu metalostrugara u Ljubljani na kome je prisutne pozdravio Andrej Marinc govoreći o aktuelnim pitanjima naše privrede sa posebnim osvrtom na opšti značaj gore pomenute privredne grane*. Udubljen i zanesen svojom ulogom, čita demantuje u svom zanosa mekomudstvo baš pred očima onih koji su mu taj nadimak prikrpili.

Ne muca, ne crveni, ne grca, na kraju rečenice zastane – mirno podiže čašu do usta. Dostojanstveno pliva u aplauzu, dostojanstveno napušta govornicu.

Pred ogromnim hangarom koji se propinje u nebesa, kontroliše bravu.

Pozdravlja portira.

Na nebu, jedan iza drugog, plivaju sitna jaganjcad, sve dok ih ne presjeće geometrijski šav mlaznjaka. Putuju!

Sunce je već dobito zube.

Prelazi preko improvizovanog mostića, jer je autobus već stigao, a on ne želi da ga propusti. Želi što prije da stigne kući. Daska položena preko jarka ni da zaškripi pod njim – nije ga to prinudilo da stane. Između mermernog pozorišta i dotrajalog zida zelene crkve velika hrpa prugastog bostana ga mami, skreće sa njegovog, svakodnevno i dosljedno prevljaljanog puteljka. Bostani su poređani na jednom traktoru kao topovska dulad. Atak na daske koje život znače??? Glasno praskajući curi crveni sok niz zidove, sijući svoje košpice da bi se jednog dana pred konkvišadorma, koji se probijaju kroz džunglu, ukazao očaravajući prizor: na ruševinama neke davno iščezle civilizacije pavijani prebiraju buve istarujući baršunasta dupeta; poput vitice sve obrasta, opkoljava, oplice, čipkasto prekriva i zatvara podiviljali bostan. Tek kad se malo udaljiš i osmotriš, primjećuješ razigranost boja, čuješ more raznolikih zvukova, glasova, drekua, osjećaš pulsiranje džungle – tek onda se izoštstra slika pred tobom: dolje pavijani, iznad njih, na najvišem vrhu, u neponovljivoj pompi, veliki, ponosni MANDRIL kome zamahom sablje za krčenje rastinja odsjećaju glavu da bi se, uz zvezket, njegova šarena kruna sunovratila, uz divlje klicanje i iznenadenje – iznenadenje i klicanje grivnatih podanika. Kad posjekeš i poskidaše vitice, cijelo zdanje se rasturi kao bure bez obruča. Pretvorice se u fini pjesak za izvajane pješčane satove, u fini staklasti pjesak kojeg duvači stakla čine oblim, vitkim, spiralnim, svrsishodnim, velikim, krtim i providnim, priredujući gozbu, slaveći ljudsko djelo, zasjevši oko lomače stvaranja, u ushićenju, uzdajući se u vječnu moć sa nejasnim predodžbama i sviješću o njoj. Zatim prave od savitljivih vitica točkove i napunivši svoja vozila travom, odjure do gradske kapije pred kojom čekaju nedjelju dana da ih puste unutra. Najprije naseljavaju predgrađa, podižu svoje sirotinjske kućice (RAMADA INN), uveče zaspri sa slatkom, primamljivom slikom centra smješkajući se i u snu. Vremenom osvojše srce grada, i tu se rodi – kao što je to AD SPECTATORES bez okolišanja objelodano – mali Dulič marljivi učenik, mali Dulič pisac odličnih pismenih zadatka, mali Gulič primjernog vladanja, mali Mulič košarkaš, mali Bulič redovni posjetilac pozorišta, mali Nulič predsjednik razreda, mali Trulič zloča na izletima koji se – zahvaljujući markantnim crtama lica igra indijanskog poglavici – brzo kaje zbog svojih grešaka, Dulič maturant (mali Mekomudi). (mekomudi Kišbalaz.) Tu! u srcu grada, gdje je, unazad tri generacije, moć nabujalog grada, koja ne trpi strana tijela, oslabila dugih drugih godina usisavajući sve što joj je dolazio pod ruke, a što joj se, zauzvrat, sisajući njene sise, ugnijezdilo u tijelo. Kapije su joj otvorene i raščerečene. Tu je Dulič slušao svaki dan iz očevih ustava istoriju istrajnosti da – kad je već i ovaj izvor presuo – traži nastavak u pisanoj riječi. Na žalost, sin nije uzeo k srcu očev savjet.

FIZETES (PLATA) LIČNI DOHODAK. Dulič nikad nije bio u džungli. Tamo gdje ljubičaste orhideje otvaraju čaške u memljivom vazduhu i pod raznovrsnim krošnjama bogato uspijeva parat. Ni na pustolovnom fotosafariju gdje dalekosežnim objektivima vrebaju antilope koje pasu u daljinu ili sasvim izbliza ovjekovječuju prepariranog lava.

Autobus udari u goluba (pred Torpedom): perje se rasprši, ali životinja nekako stane na noge i odvocene se do ivice trotoara gdje nakonstrijesi ostatke perja pripremisi se za dugo čekanje – dok se ne pokaže ko je pobjednik: život koji će ponovo da uzleti ili, što je vjerojatnije, smrt.

Zena veoma snažno pritišće, pribija na Duličev potiljak svoje prijeteće grudi – Dulič je pri izlasku prezirno odmjeri.

Ranije – dok su stanovali u zgradu banke kod Fučikovih! – mogao je uvijek da posmatra pitoma lica andela. I u dvorištu je bio jedan, mora da ga je načinio stari kamenorezac iz donje ulice.

PUSAPUSAPUSAPUSAPUSAPUSAPUSA PUPU  
SASA – PUSS!  
SAPU  
PUSAPUSS  
USS!

Pjesma erotizovane/aktuelizovane šolje za ispljuvke;  
VARŠAVA – BERLIN – LONDON – PARIZ  
Zbog jedne klarise i Klarika.

D = F

Fulič je smetnuo s uma da se u bostan, prije više mjeseci, posrao Lerinc, i da je u takvom stanju nejestiv, ali njegova pažnja ipak osvojila ženu – više nije tako neraspoložena i razdražljiva kao juetros.

Zena: veoma voli lubenicu koja pročišćava bubrege, voli kad je i Fulič jede.

Fulič: na ovom polju skoro da je ravnodušan, tako da je njegova blagonaklonost vam svake sumnje.

Surpuga gotovo pomirljivo stavila prepovljeni, usahli poklon u vanglu da bi ga odnijela vječno gladnim u bučnim stanovnicima kaveza vremenum potisnutih-iza susjedne kuće:

– Koliko si je platio?

– Dva dinara i pedest para. Dvjestopedeni dinara kilogram. Okruglo pet kila.

– Vidiš, možeš ti da budeš i pažljiv.

– Uvijek sam to i bio – odvrati Fulič posegnuvši za cigaretom.

– Istina, cvijeće odavno nisam kupio.

(Propaljivanje ide još lakše: lijeva ruka šibica, desna klipić, prema sebi – cvrci!)

– Šta čekaš? jesu li karte kod tebe?

Ovo poslednje je već izrečeno pred ulazom stare pozornice (novu je zaciјelo projektovao neki Poljak), na čijim se stepenicama – shodno tome da je Mekomudi ranoraničac, radnik-putnik, otac, muž, član i dobrovoljni propagator – pojavljuje u odjelu sa kravatom i u najboljim cipelama: on je dobrovoljni propagator kulture – kulture koja je maločas pretvorena u sveopštu civilizaciju i koja se otjelotvoruje u apokaliptičnim razmerama – volunteerski agitator pozorišta, nekrunisan mandril rezervisanih predstava, njihov varilac i gvozdeni ovan – nezamjenljivi funkcijer i glavna karika Amaterskog društva. Sin mu je Tristan kćerka Izolda. Za vrijeme nebrojeno puta videne izvedbe POKONDIRENE TIKVE Fulič posmatra pomalo nevjesto sklepana, nakrivo i neoprezno postavljenu ružnu vrata pored pozornice: jer zapravo ima samo dvoje djece – dvoje, a ne sedmoro! To je čista greška u pisanju, pusti nesporazum, pogrešna izJAVA čime se pohvaljena porodica jednom toliko zabavljala. Ali poslije sunca dolazi kiša. Djevojka lijepo napreduje očevim stopama, jednom će ga i stići da bi se ispunilo proročanstvo: *daleko će još dogurati!* Nego ima problema sa sinom, s njim otac nije zadovoljan: smatrajući tipičnu istoriju istrajnosti pustom pleonazmom, učestalom pranjem glave, idiotskim pravdanjem očinskih intervencija koje sprečavaju emancipaciju, dječak je, okliznuvši se na tome, izgubio ravnotežu, tu nemoguću, zburujuću, današnjici nepriliku – i šta ti ja znam kakve još zamjerke

– pobudujući bakarnu zapremenu namjenjenu porodičnoj relikviji, štafeti. Odmaglio je za vrijeme varljivog sazrijevanja sopstvene ličnosti, odselio je u Minhen, tamo se usidrio, i nije se dugo javljao – Fulič nisu znali da li je uopšte živ. U njegovom posljednjem, oprostajnom pismu, napisanom gestom pesnika-buntovnika, stajalo je: *odlazim odavde gdje umjesto jedara na balkonima landaraju čaršafi.* Otpriklike tako nešto. Otici nekud gdje ne doseže mandrilova (MAN – DRILL-ova) dlakava ruka. Adresa je stigla nakon godinu dana: Hansjakobstr. 152. Na roditeljsko žestoko, nestripljivo interesovanje odgovorio je pomalo uvredljivo, što je dugo tištao Fuliča, dok se nije pomirio s tim da mu više ništa drugo ne preostaje, nego da prepusti sinu stvari u ruke. Danas mu već cijela stvar izgleda više smiješno – sada, pošto posjeduje pouzdane podatke, nepobitne dokaze da je njegov potomak našao unosan posao u dojče štolverku (štolverku?). Odlomak iz uvodnog dijela »uvredljivog« pisma čuvanog u porodičnom arhivu (zahvaljujem Gizeli Fulič): *Ja sam, hvala na pitanju, dobro. Pronašao sam način za produženje kuraca: kurac je potreban prati svaki dan u toploj vodi, zatim ga brižljivo namazati kremom za bebe baziranom na glicerinu i zadati mu osam udaraca srednje jačine bridom dlana.*

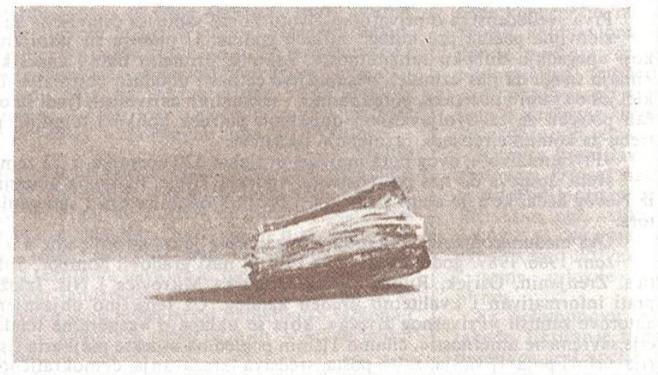
U tišni noći Fulič se spremi i prioru pisanju obimne, dobro sročene rasprave o strugu koja svjedoči o oštromnost i dostoјnoj pažnji. Pisani rasprave koja bi, probivši okvire teme, bujala, ironično pecnuvši neka mjesta, istovremeno ukazavši i na stvarne vrijednosti, posluživši se ovom komplikovanom spravom gotovo kao izgovorom, ali ne znajući šta da uradi sa elementarnim paradoksom struga – ovdje zapravo stvari stoje tako da glavno kretanje ne vrši mašina nego radni komad, što nije ništa drugo, istina, na većem nivou, nego kada bismo panjem raspali po sjekiri – zapisuje s one strane dosadne nevažnosti vjere-nade-i-ljubavi:

## APSOLUTNA I RELATIVNA ISTINA

RAZMIRICA RADOSTI -

zatim pode na spavanje. Tada nastaje, možda pomalo nezasluženi ili upravo i previše naplaćeni iznenadni preokret (svejedno, nastaje): trgnuvši se iz sna uslijed Fuličevog gurkanja, žena obgrli svog čovjeka sa neočekivanom strašću, i naš junak, nezadrživo gravitajući prema trenutačnom blaženstvu, bijesno tokareći uživa u podmazivanju.

Izmoren od ženinog ljubavnog umilnog milovanja, misleći na blagotvorni uticaj polnog života na jačanje srčanih mišića, Fulič slatko sklopi oči, ali ugleda grozan san (valjda zbog uticaja bolnice i ostalih varljivih stvari): sanja da je umro i da tegli svoju škrinju iz koje curi smeda tečnost kvaseći mu ramena i ruke! Strahuje da će ga leš zaraziti, ali udovoljivši nekakavoj apsurdnoj obavezi, mora da ga odnese na obalu mora, gdje ga mora položiti na jedan



# gospodin hrčka se uvek vraća u postojbinu!

jovanka nikolić

Kada je susetka Gospodina Hrčke pročitala u novinama priču »Jedan nerazjašnjen događaj u hotelu Novi Sad, dok je Gospodin Hrčka boravio na službenom putu u Budimpešti«, toliko se razljutila da je rešila da ceo slučaj uzme u svoje ruke. Čvrsto je bila ubedena da je Gospodin Hrčka umešan u taj nerazjašnjen zločin, jer ga je godinama dobro poznavala. Pošto Gospodin Hrčka obožava hotele sa čijim se mogućnostima uvek iznova upoznaje, susetka je znala gde ovoga puta da ga potraži. Odlučila je da odmah otpuće, a kada čovek ima ideju, sve ostalo za njega ne postoji!

Obukla se diskretno, stavila red vožnje u tašnu i odjurila na železničku stanicu. U poslednjem trenutku je uskočila u večernji voz. Smestivši se u jedan prazan kupe, zadovoljno je otvorila novine i još jednom o svemu dobro razmisnila. Bila je potpuno u pravu! Želela je u to da veruje. Verujući nekoliko časova, stigla je na granicu. Podebeo carinik, veoma razrok, bahato je ušao u kupe i ne shvatajući da ona osim tašne i novina nema drugi prtljag, oduzeo joj je novine. To je prilično razljutilo susetku Gospodina Hrčke, koja je u mislima pokušala snažnim karate zahvatom da mu popravi vid. Carinik je bio mnogo veštiji nego što je očekivala, te je naglo otvorio vrata i izišao. Više kulture ti ne bi škodilo – dovinula mu je sa raščupanim mini valom. Ne uzbudujući se više, uzelu je češalj i ogledalce i otišla u WC. Frizirala se do Budimpešte.

Stigavši na odredište, odšetala je u »Ambasador«. To je bio na prvi pogled jednostavan hotel, ali kada bi se ušlo u njega, tek tada bi se otkrivale njegove prave vrednosti. Hol je bio ukusno namešten, sa svim potrebnim stvarima vešto odabranim da zaseñe goste. Kristalni lusteri su obasjavali visoki svod i poput sunčevih zraka bacali svoj sjaj na pridošlice. Koračajući po debelom persijskom tepihu, susetka Gospodina Hrčke se uputila prema recepciji. Posmatrajući sav raskoš sakupljenog vremena, nije se dala zbuniti. Naslućivala je da je život komplikovan i prepun zamki i zato je bila oprezna.

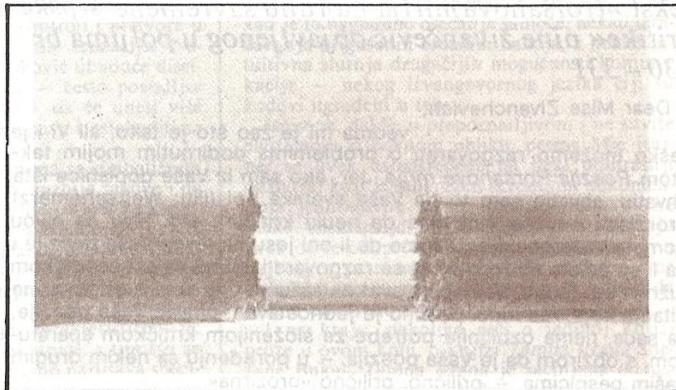
Iako je znala da je lepota problem nauke, u šta se ona nije baš mnogo razumela, nije se zadovoljila samo posmatranjem i uživanjem. Odlučna, intuitivna i dražesna... vođena istraživačkom sposobnošću, zatražila je od šarmantnog recepcionara knjigu gostiju. Morala je što pre da se uveri da li Gospodin Hrčka boravi u hotelu. Sigurnim, stranim naglaskom obratila se recepcionaru, koji se ni posle ručne intervencije nije htio pomeriti sa svoga mesta. Iz tašne

coškasti ormari nagrižen od soli. On to, s velikim naporom, i učini, zatim potraži sapun – strahovito izbezumljujuća poenta je da se sapun NE PJENI U VODI!!!

Ako je Irma tvoja prva ljubav, a Mekomudi Dulič drugi vječni susjed, s kim si se sreao jednog olovnog jutra u fabriči, na jednoj nemogućoj radnoj akciji iz doba kada si bio gimnazijalac-tuberan. Jednog jutra, kad hiljadu ljudi ispuštaju u vazduh – kao po komandi – ispod svojih jorgana proizvode raspadanja mračne noći. O tome si već napisao jedan sastav sporne vrijednosti, za što si na kraju dobio četvrtku.

Jednog uzbudljivog utorka, ujutro, sa ogromnim paketom, vrteći svojim nadžakom banuo je u kuću nevjerni sin.

S madarskog preveo: Stevan Martinović



je bez problema izvukla dve novčanice od 10 DM i pružila mu ih. Ovaj je na njeno zaprepašćenje uzeo samo jednu i bez reči joj predao knjigu. Ovolikog poštjenja ima samo ovde – osvrnula se oko sebe sa namerom da kasnije svrati u frišop. Ali žudnja je sveta stvar i susetka gonjena njome brzo otvorila knjigu. Pažljivo je čitala imena gostiju, kojih je bilo iz celog sveta. Na žalost, nigde nije mogla da pročita Hrčkino. Nije htela verovati svojim očima. Mora biti tu! Znala je da Gospodin Hrčka voli da se maskira, pa je spisak još jednom pročitala. Jedan podebeo uskličnik učini joj se nekako poznat. On je oduveli voleo debele uskličnike! Parao bi papir mastiljavom olovkom, dok na kraju ne bi probušio hartiju. Iako ovoga puta hartija nije bila iscepana, poznala ga je po tački koja je treperila poput svica u noći. Ushićena otkrićem počela je nežno da je dotiče. Skinuvši knjigu sa pulta spretno je iscepala stranicu i stavila u džep. Receptornar, koji sve to nije video, ote joj knjigu i mrko je pogleda. I kada je upravo htela da mu se izvini za malu sebičnost, na vratu oseti vreo dah. Razrogačivi oči, ispusti tašnu i polako se okreće. Ispred nje je stajala neobična prilika sa otvorenim čeljustima i čačkalicom između zuba. Da prilika nije imala kravatu, dobila bi srčani udar. Prilika se smešila. Ispod kariranih rukava nazire su se zategnute mišice. Šavovi su pucali. Na nogama je imala iskrivljene cipele kao u priči »Gospodin Hrčka u plemenu Maobu«. Lukut cveća u desnoj ruci nije odavao njen karakter. Odmerivši priliku od pete do glave, susetka Gospodina Hrčke je pogleda u oči. Zamućen pogled zločinca lebdeo je na licu. Gospodine Hrčka – prenerazi se susetka i stavi naočare.

Guten Tag Frau, wie freue ich mich, Sie zu sehen. Ich bin auf dinen Dienstreise! – progovori Gospodin Hrčka. Tudom' – susetka ukrstí očima i zadenu uskličnik za rever!

Wiederholen Sie bitte' – skide joj Gospodin hrčka uskličnik i prikači ga za kravatu. Legyen kedves lassabban beszélni – ponovi susetka na insistiranje. Ich verstehe, wenn man sehr langsam spricht' – Gospodin Hrčka uze od susetke ukrštene oči i zakova ih za glavu. Birokrato – procedi kroz stisnute zube susetku izazvana njegovom drskošu. Osećajući se u tom trenutku poniženom, bespomoćnom i očajnom, ne razmišljajući, dograbi tašnu sa persijskog tepiha i svom snagom udari Hrčku u želudac. Gospodin Hrčka je knu od bola, ali se ne prosvetli. Umesto njega prosvetli se receptornar i pobaca sve kofere na ulicu. Susetka Gospodina Hrčke, uvredena, povredena i ostalo... pridržavajući svoje oči odjuri na voz da se što pre vrati kući i na jastuku isplače, po mogućnosti i razmisli, dok je Gospodin Hrčka radi svog i opštег mira odgodio povratak do sledećeg sredstva javnog prevoza. Ali i on se morao jednoga dana vratiti u svoju postojbinu, jer hoteli su samo povremena odmorišta. Setno je otišao u prodavnicu i kupio najbolji foto aparat sa blicem, nameravajući da se bavi umetničkom fotografijom. Odlučio je da do sledeće priče fotografiše samo fasadu hotela »Novi Sad«. Susetka će biti prilično razočarana, ali moraće kad-tad izazvati da proviri!

1. Dobar dan gospodo, veoma mi je draga što vas vidim. Ja sam na službenom putu!
2. Znam!
3. Ponovite molim vas!
4. Budite ljubazni i govorite sporije!
5. Razumem kad se veoma lagano govoriti!